

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2026, 26(1), 607–630. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1704597>

Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Çocukların Evde Eğitim Süreci: Ebeveynlerin Deneyimleri ve Değerlendirmeleri

The Home Education Process of Children with Severe and Multiple Disabilities: Parents' Experiences and Evaluations

Mahir UĞURLU¹ , Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN² , İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN³

Geliş Tarihi (Received): 22.05.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 10.02.2026

Yayın Tarihi (Published): 25.03.2026

Öz: Evde eğitim, ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitim süreçlerine aktif katılımını destekleyen, bireysel gereksinimlere uygun önemli bir özel eğitim hizmetidir. Bu süreçte ebeveynlerin yaşadıkları deneyimler, yalnızca çocuğun eğitime erişimini değil, aynı zamanda verilen hizmetin niteliğini ve sürdürülebilirliğini de doğrudan etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı, evde eğitim hizmeti alan ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların ebeveynlerinin süreçle ilgili deneyimlerini ve değerlendirmelerini incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninin kullanıldığı bu araştırmaya, İstanbul ve Bartın illerinden, evde eğitim hizmeti alan çocuğa sahip dokuz ebeveyn katılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynler evde eğitim süreci öncesinde sıklıkla okul idarecilerinden bilgi aldıklarını, çocuklarının örgün eğitime devam edemediği için evde eğitim hakkına sahip olduklarını düşündüklerini belirtmiştir. Eğitim içeriğinin çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre hazırlanması ve materyal kullanımının yeterli olması gerektiği vurgulanmıştır. Ebeveynler ders öncesi ortam düzenlediklerini, öğretmenlerle iletişim ve iş birliği içinde çalışacak becerilere birlikte karar verdiklerini, ayrıca Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) sürecine aktif katıldıklarını ifade etmiştir. Sürecin geliştirilmesi için ders sürelerinin artırılması, ebeveynlere yönelik bilgilendirme toplantıları ve seminerlerin düzenlenmesi ile süreci destekleyecek uzmanların görevlendirilmesi önerilmektedir. Bu tür destekleyici uygulamaların, evde eğitim hizmetinin kalitesini artıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ağır ve çoklu yetersizlik, Evde eğitim, Ebeveynler, Nitel araştırma

&

Abstract: Home-based education is an important special education service that supports the active participation of children with severe and multiple disabilities in their educational processes and is tailored to their individual needs. In this context, the experiences of parents not only influence children's access to education but also directly affect the quality and sustainability of the services provided. The aim of this study is to examine the experiences and evaluations of parents of children with severe and multiple disabilities who receive home-based education services. This study employed a case study design, one of the qualitative research methods. The participants consisted of nine parents whose children receive home-based education services in the provinces of Istanbul and Bartın. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using the descriptive analysis method. According to the findings, parents reported that prior to the home-based education process, they often obtained information from school administrators and believed that their children were entitled to home-based education because they were unable to attend formal schooling. Parents emphasized that the educational content should be prepared in accordance with the child's individual needs and that the use of instructional materials should be sufficient. They stated that they arranged the learning environment before lessons, collaborated with teachers to decide on the skills to be taught, and actively participated in the Individualized Education Program (IEP) process. To improve the process, parents suggested increasing lesson durations, organizing informational meetings and seminars for parents, and assigning professionals to support the home-based education process. Such supportive practices are considered to enhance the quality of home-based education services.

Keywords: Severe and multiple disabilities, Home-based education, Parents, Qualitative research

Atıf/Cite as: Uğurlu, M., Eldeniz Çetin, M. & Çıfci Tekinarslan, İ. (2026). Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların evde eğitim süreci: Ebeveynlerin deneyimleri ve değerlendirmeleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 607-630, <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1704597>.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University-Bolu

* Bu araştırma 22.10.2021-24.10.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen 31. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Mahir Uğurlu, Bartın Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, mahirugurlu34@hotmail.com, 0000-0003-4005-4882

² Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz Çetin, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, eldeniz_m@ibu.edu.tr, [0000-0001-9231-7344](https://orcid.org/0000-0001-9231-7344)

³ Prof. Dr. İlknur Çıfci Tekinarslan, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, cıfci_i@ibu.edu.tr, 0000-0001-5028-3289

1. GİRİŞ

Yetersizliklerinin türü ve düzeyi her ne olursa olsun her bireyin eğitim imkânlarından yararlanması gerekmektedir (Aron & Loprest, 2012). Özel gereksinimli bireyler için eğitim süreçlerinde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak örgün eğitime katılmaları önem taşımaktadır (Ainscow, 2020). Bununla beraber ağır ve çoklu yetersizliği olan bireyler gibi zorunlu öğretim çağında olup örgün eğitime devam edemeyen özel gereksinimli bireylerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması amacıyla evde eğitim hizmetleri verilmektedir (Isenberg, 2007). Ağır ve çoklu yetersizliği olan bireyler ilgili yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle birlikte örgün eğitim ortamlarına katılamadıkları durumlarda evde eğitim hizmetlerinden faydalanmaya başlamışlardır (Pletsch, 2015). Evde eğitim, ciddi sağlık problemleri yaşayan ve düzenli olarak okula devam edemeyen bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için sağlanan bir destek hizmeti olarak kabul edilmektedir (Ersoy & Tuğral, 2020). Evde eğitim sürecinde ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin ev ortamları okul ortamı şeklinde yapılandırılarak gereksinim duydukları gelişim alanlarında desteklenmektedir (Atbaşı & Pürsün, 2021). Ev ortamının etkili bir öğretime uygun hâle gelmesi için gerekli olan fiziksel ve çevresel düzenlemeler ebeveynler tarafından gerçekleştirilmektedir (MEB, 2010). Evde eğitim sürecinde ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin daha iyi eğitim almaları, gereksinimlerinin daha üst düzeyde karşılanması ve öğretimsel içeriğin bireyselleştirilmesi amaçlanmaktadır (Arora, 2006).

1.1. Evde eğitim

Evde eğitim, zorunlu eğitim çağında olan ve özel eğitime gereksinim duyan çocukların yetersizliklerinden ve/veya sağlık problemlerinden ötürü örgün eğitim imkânlarından yararlanamaması durumunda ev ortamında verilen eğitim türüdür (MEB, 2010). Evde eğitim uygulamaları tıpkı örgün eğitimde olduğu gibi belirli ölçülerle planlanan öğrenme ve öğretme süreçlerini içermektedir (Neuman & Guterman, 2017). Bu öğrenme ve öğretme süreçleri ev ortamında sürdürülmekte olup; evde eğitime ihtiyacı olan çocuk, öğretmenler ve ebeveynler sürecin paydaşı durumundadırlar (Harding & Farrell, 2003). Evde eğitim örgün eğitime kıyasla ebeveynlerin sürece daha aktif olarak katılması zorunlu kılmaktadır (Fields-Smith & Williams, 2009; Harding & Farrell, 2003). Çocuklar ağır ve çoklu yetersizliğe sahip olduklarından ötürü evde eğitim hizmetlerinden faydalanabilecekleri gibi süregelen hastalıklara sahip olma, yüksek düzeydeki davranış bozuklukları ve diğer özel gereksinimlerden dolayı da evde eğitim alabilmektedirler (Helton, 2011; Tadema & Vlaskamp, 2010). Ayrıca bazı aileler çocuklarındaki özel gereksinimler, öğrenme stillerindeki farklılıklar, geç ve güç öğrenme durumu, davranışlarındaki bozukluklar ve hastalıklar nedeniyle de çocuklarının evde eğitim almalarını talep edebilmektedirler (Isenberg, 2007).

Evde eğitim gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve olanakların sunulması ile çocukların eğitim ortamlarına katılmalarını sağlamaktadır (Harding & Farrell, 2003). Evde eğitim sürecinde çocukların özel gereksinimlerine göre uyarlanmış bireysel öğrenme deneyimleri sunulmaktadır (Blok, 2004). Evde eğitim sürecinde eğitim ortamlarına düzenli katılım gösteremeyen çocuklar akademik ve sosyal olarak desteklenmektedir (Dunst & Trivette, 2009). Evde eğitim öğretimsel içeriği ve öğrenme hedeflerini bireyselleştirme olanağı sağladığı için esnek bir öğrenme ortamını güçlendirmekte; bu durum özellikle özel gereksinimi olan çocukların gelişimleri açısından katkılar sağlamaktadır (Olsson & Roll-Pettersson, 2012). Aynı zamanda çocukların bazı uyum sorunları yaşamaları, eğitim ortamında çocuğun gereksinimlerinin tam olarak karşılanamaması ve eğitim hizmetlerinin sunulma şeklinin farklılaştırılması gibi nedenlerle de ebeveynler evde eğitimi tercih edebilmektedir (Arora, 2006). Bununla birlikte evde eğitim sürecinde bazı zorluklar ve sınırlılık da bulunmaktadır (Pletsch, 2015). Evde eğitim sürecindeki en önemli endişelerden biri çocukların eğitim ortamlarından uzak kalmasından ötürü akranlarıyla etkileşim kurma fırsatlarının daha az olması nedeniyle çocukların sosyal becerilerinde sorunlar yaşanmasıdır (Arora, 2003). Bazı çocuklar evde eğitim ortamlarında başarılı olurken kimi çocuklar ise düzenli akran etkileşimlerinin olmaması nedeniyle sosyal beceriler geliştirmede zorluk çekebilmektedir (Neuman & Guterman, 2017).

Ebeveynlerin evde eğitim hizmetlerini tercih etmelerinin çok çeşitli nedenleri olmakla birlikte bunların başında çocuklarının özel eğitim gereksinimleri olması gelmektedir (Webb, 1990). Özel gereksinimli çocuklar arasında özellikle ağır ve çoklu yetersizliği olanlar için evde eğitim çok daha fazla tercih sebebi olmaktadır (Rothermel, 2004). Ayrıca evde eğitimde çocukların akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerinin ev ortamında daha iyi gözlemlenebilmesi ve desteklenmesi mümkün olduğundan ebeveynlerin daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlamaktadır (D'Arcy, 2014). Özel gereksinimli çocuklar için geleneksel eğitim ortamlarının sunduğu desteklerin yetersiz olması bazı aileleri evde eğitimi tercih etmeye yönlendiren bir diğer faktördür (Dobosz ve diğerleri, 2023). Bununla birlikte evde eğitim sürecinin başarılı olabilmesi için ebeveynlerin eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları kaynaklara erişimlerinin olması ve süreklilik sağlanması gerekmektedir (Forlin & Chambers, 2023). Buna karşılık evde eğitim sürecinde kimi zaman eğitimci rolünü de üstlenmek durumunda olan ebeveynler özellikle etkili eğitim için gereken kaynaklara, öğretim uzmanlığına veya zamana sahip değillerse önemli zorluklarla karşılaşabilirler (Greenway & Eaton-Thomas, 2020).

1.2. Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklar ve ebeveynleri

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip olan çocuklar zihinsel, bedensel ve duyuşsal problemlerin bir ya da birden fazlasının birlikte görülmesiyle genel öğrenme yetilerinde ve gelişimsel yeterlik alanlarında önemli derecede yetersizliğe sahip olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Westling & Fox, 2009). Bu bireyler zihinsel, otizm, fiziksel, işitme ve görme gibi yetersizlik türlerinin eşliğinde çeşitli sağlık problemleri ve hastalıklara da sahip olabilmektedirler (Smith, 2007). Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların sınır düzeyde iletişim ve dil becerilerine, motor becerilerde zorluğa, bilgileri edinmede ve aktarmada güçlüğü, ev içi, boş zaman, günlük yaşam ve iş becerilerinde özel desteğe, genellikle tıbbi bakım ihtiyacına, özel geliştirilmiş beslenme programına, öğretim materyallerine, yardımcı teknolojilere gereksinim duydukları bilinmektedir (Bahçivancıoğlu-Yazıcı & Akçin, 2014).

Ağır ve çoklu yetersizlik içerisinde çok sayıda yetersizlik türünü barındıran geniş bir spektrumu ifade etmektedir (Bruce, 2011). Birbirlerinden farklı tür ve düzeyde yetersizliklerden etkilenmeleriyle birlikte benzer özellikler taşıyalar da genellikle farklı özelliklerinin çok daha fazla olabildiği bilinmektedir (Gargiulo, 2004). Yalnızca tek bir yetersizliğe sahip olmak bile bağımsız yaşam becerilerini sergilemeye büyük bir engel oluştururken ağır ve çoklu yetersizlik durumu bireyi çok daha üst düzeyde zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır (Graungaard & Skov, 2007). Aynı zamanda bu bireyler yalnızca tek bir yetersizlikten etkilenen bireylere sunulan özel eğitim hizmetlerinin çok daha fazlasına ihtiyaç duymaktadır (Şafak, 2018). Bununla birlikte özel eğitim hizmetlerinden ve destek hizmetlerden daha yoğun bir şekilde yararlanmaları gerekmekte ve sağlık sorunlarıyla başa çıkmak durumunda kalmaktadırlar (Cavkaytar & Diken, 2005). Ayrıca bu bireyler çevreyi anlamlandırmak, sosyal etkileşimde bulunmak, iletişim kurmak ve kendi ihtiyaçlarını karşılamak gibi temel becerileri gerçekleştirmekte zorluk yaşamakta; öğrendikleri bilgi ve becerilerin kalıcılığının sağlanması ve genellemesinde güçlük çekmektedirler (Downing & Peckham-Hardin, 2006). Bu açıdan verilen eğitim bireylerin bağımsız yaşamlarına katkı sağlayacak işlevsel ve akademik becerilere odaklı yüksek kalitede sistematik ve yoğun bir eğitim olmalıdır (Snell ve diğerleri, 2006; Şafak, 2012).

Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklar toplumsal hayata katılabilmek ve mevcut yetersizliklerinden en az düzeyde etkilenmek için sürekli olarak desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Jameson, 2005). En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesine uyarak çocukların toplumsal hayata katılımını ve eğitim olanaklarından en üst düzeyde yararlanmaları amaçlanmaktadır (Westling & Fox, 2009). Çocukları akranlardan ve öğretim ortamlarından ayırmadan tam ya da yarı zamanlı uyarlamalara yer vermek temel hedef olsa da yetersizliklerden etkilenen kimi çocuklar için evde eğitim sunulması en az kısıtlayıcı ortam olmaktadır (Turnbull ve diğerleri, 2004). Fiziksel becerilerindeki yetersizliklerle birlikte çeşitli sağlık sorunlarına ve

bilişsel güçlüklerle sahip olmaları ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklara birtakım kısıtlılıklar getirmektedir (Smith, 2007). Bu kısıtlamalar çocuklarda duygusal ve sosyal becerilerde sınırlılığa sebep olmakla birlikte yetersizliklerinin getirdiği kısıtlamalar nedeniyle mekânsal erişimde de çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip olan çocuklar mevcut hareket güçlükleri ve sağlık sorunlarından ötürü evde eğitim hizmeti imkânından faydalanmaktadırlar (Şafak, 2012). Aileler eğitimin her türü ve kademesinde olduğu gibi evde eğitim sürecinde de önemli bir yere sahiptir (Smith ve diğerleri, 2016). Ailelerin çocuklarıyla ilgili alınan eğitsel kararlara ve yapılan düzenlemelere aktif katılım göstermesi gerekmektedir (Epstein ve diğerleri, 1999). Evde eğitim sürecinde ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin öğretim becerilerinin yeterliliğinin yanı sıra ailelerle olumlu bir etkileşim düzeyine sahip olması da gerekmektedir (Chen & Miles, 2004). Ailelerle öğretmenler arasında sağlanan iş birliğinin evde eğitim sürecine olumlu katkılar yapması beklenen bir sonuç olacaktır (Turnbull & Turnbull, 1997).

1.3. Araştırmanın önemi ve amacı

Literatürde ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin yaşadıklarına ve çocuklarının gelişimi ve eğitimiyle ilgili görüşlerine ilişkin çeşitli araştırmalar yer almaktadır. Bu araştırmalar incelendiğinde; bedensel ve zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin umutsuzluk düzeyi ve yaşam doyumlarının belirlenmesi (Akandere ve diğerleri, 2009), çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin çocuklarının gelişimine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi (Bahçivancıoğlu-Yazıcı & Akçin, 2014; McIntyre ve diğerleri, 2004), çoklu yetersizliği olan çocuk annelerinin erken çocukluk özel eğitim hizmetleri sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi (Graungaard & Skov, 2007; Karadağ, 2009; Sardohan-Yıldırım & Akçamete, 2014), çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerin çeşitli kurumlarla iletişim kurma, doğru bilgi alma ve hizmetlere erişim noktasında yaşadıkları sorunların incelenmesi (Yates, 2012), ağır ve çoklu yetersizliği olan eğitimlerine ilişkin ailelerin eğitsel desteklere erişim ve çocuklarının güvenliklerini sağlamada karşılaştıkları güçlükler (Mooney, 2011), ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların annelerinin destek ihtiyaçlarının ve çocuklarının bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların belirlenmesi (Redmond & Richardson, 2003; Şen, 2004), kör sağır çocuğu olan annelerin gereksinimlerinin ve yaşam düzenleme, mutluluk, iyi olma ve iletişim durumlarının incelenmesi (Sloper & Turner, 1992; Sterbova & Kdlacek, 2014), ağır düzeyde yetersizliğe sahip olan çocuk ailelerinin çocuklarının gelişimi ve yetersizliği ile ilgili sosyal destek, ekonomik, bakım ve bilgi ihtiyaçlarının belirlenmesi (Wang & Michaels, 2010), çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi (Eldeniz Çetin & Sönmez, 2018), ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuk annelerinin yaşadıkları sorunların ve sorunlarla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi (Kizir & Çifci Tekinarslan, 2017), evde eğitim alan öğrencilerin eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi ve evde eğitim uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri (Susam ve diğerleri, 2019; Yıldırım ve diğerleri, 2015), evde eğitim hizmetlerinde görev alan öğretmen, veli ve yetkililerin evde eğitim hizmetlerine ilişkin görüşleri, öğretmenlerin ve ebeveynlerin evde eğitim hizmetine yönelik görüşlerinin ve uygulama sürecinin incelenmesi, evde eğitime ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri ve sağlık durumları nedeniyle okula devam edemeyen öğrencilerin evde eğitimine ilişkin veli görüşleri (Aslan, 2017; Atılgan, 2018; Işık, 2019; Susam ve diğerleri, 2018) gibi çalışmalar olduğu görülmektedir. Alanda yapılan araştırmaların sınırlı olması ve ülkemizde ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin, sağlanmakta evde eğitim hizmetiyle ilgili bir araştırmaya rastlanmamış olması nedeniyle bu araştırma önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların evde eğitim sürecinde ebeveynlerinin deneyim ve değerlendirmelerinin belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Çocuğunuzun evde eğitim alma süreci öncesinde kimlerden bilgi aldınız?
2. Evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde ne gibi güçlüklerle karşılaştınız?
3. Evde eğitim hizmetine ilişkin ne tür haklara sahip olduğunuzu biliyorsunuz?
4. Evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin neler düşünüyorsunuz?

5. Eğitim ile ilgili evde üzerinize düşen sorumluluklarla dair ne gibi düzenlemeler yapıyorsunuz?
6. Evde eğitim sürecinde öğretmenle iletişim ve iş birliğinizi nasıl değerlendirirsiniz?
7. Çocuğunuz için BEP hazırlama, değerlendirme ve kontrol sürecine katılım durumunu nasıl değerlendirirsiniz?
8. Evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için neler önerirsiniz?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalarda görüşme, gözlem ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır ve olaylar doğal ortamlarında bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyulur (Yıldırım & Şimşek, 2005). Durum çalışması araştırmacıların zaman içinde sınırlandıran bir ya da birden fazla durumu çeşitli kaynaklar içeren veri toplama araçlarıyla derinlemesine incelenen, durumlar ve bunlara dayalı temaların tanımlandığı araştırma yaklaşımıdır. Durum çalışmasında bir tek durum veya olay derinlemesine boylamsal olarak incelenir ve sistematik bir şekilde veri toplanır. Elde edilmiş olan sonuçlara göre olayların nedeni ve daha sonra nelere odaklanılması gerektiği ortaya koyulur. Kısacası durum çalışması daha fazla durumu açıklayabilmek için bir tek durumun derinlemesine incelenmesidir (Creswell, 2007; Gerring, 2007).

Soruların hazırlanmasında yönlendirme yapmamasına, kolay anlaşılır olmasına, doğrudan araştırma amacıyla ilgili olmasına ve açık uçlu olmasına önem verilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırma verilerinin toplanması için alanyazında yapılan çalışmalar incelenmiş ve üç uzman görüşü alınarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile hazırlanmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Araştırmacı, görüşmeleri uygun bir şekilde yürütmek için görüşmeler başlamadan önce bir görüşme formu hazırlamıştır. Görüşme formunda görüşmenin amacının ne olduğu, araştırmanın nasıl yürütüleceği, katılımcılardan neler beklendiği, kayıt işleminin nasıl yapılacağı ve araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağına dair açıklamalar yer almaktadır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Katılımcılar belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi daha geniş bir örneklemin temsil edilmesi değil, amaçlı olarak seçilmiş olan örnekleme konu ile ilgili daha detaylı bilgi toplanabilecek katılımcıların olması; ölçüt örneklemede örnekleme için araştırmacılar tarafından belirlenmiş olan ölçütü karşılayan katılımcıların örnekleme alınması sebebiyle seçilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009; Ekiz, 2003). Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesinde ebeveynlerin ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip olmaları ve çocukların evde eğitim hizmetinden yararlanmaları olarak iki ölçüt aranmıştır.

Araştırmaya İstanbul ve Bartın illerinden ağır ve çoklu yetersizliğe sahip ve evde eğitim hizmeti alan çocuğu olan dokuz ebeveyn katılmıştır. Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların çok sık rastlanan bir yetersizlik alanı olmaması ve bunların içerisinde evde eğitim hizmeti alanların sayısının çok fazla olmamasından ötürü (Bauman, 2002; Hardman ve diğerleri, 2017; McDonnell ve diğerleri, 1997; Seligman & Darling, 2007) sınırlı sayıda ebeveyne ulaşılabilmektedir. Bununla birlikte nitel araştırmalarda örneklemin büyüklüğünden çok araştırma için sağlanan bilginin yeterli olup olmadığına bakılmakta ve örneklem büyüklüğüyle ilgili olarak kesin bir sayı ölçütü belirtilmemektedir (Hackett & Schwarzenbach, 2016). Bu

araştırmada da ağır ve çoklu yetersizliğe sahip ve evde eğitim hizmeti alan çocuğu olan ebeveynlerden amaca yönelik olarak yeterli düzeyde bilgiye erişildiği ifade edilebilmektedir.

Ebeveynlere araştırmanın içeriği ve amacı detaylı olarak açıklananmış ve süreçle ilgili bilgi verilmiştir. Görüşmenin kayıt altına alınacağı ve elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı konusunda ebeveynler bilgilendirilerek onayları alınmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Mesleği	Ailedeki Çocuk Sayısı
Ebeveyn 1	Kadın	32	Lise	Çalışmıyor	2
Ebeveyn 2	Kadın	51	İlkokul	Ev Hanımı	4
Ebeveyn 3	Erkek	63	İlkokul	Esnaf	1
Ebeveyn 4	Kadın	34	Lise	İşçi	1
Ebeveyn 5	Kadın	39	İlkokul	Ev Hanımı	3
Ebeveyn 6	Kadın	36	Ortaokul	İşçi	3
Ebeveyn 7	Kadın	29	Ortaokul	Ev Hanımı	2
Ebeveyn 8	Kadın	44	Üniversite	Memur	1
Ebeveyn 9	Erkek	35	Lise	İşçi	3

Araştırmaya ebeveynleri katılan ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocukların demografik bilgileri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Araştırmaya Ebeveynleri Katılan Çocukların Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Yetersizlik türü	Evde eğitim süresi
Çocuk 1	Erkek	8	Serebral palsi+orta düzey zihin yet.	0-1 Yıl
Çocuk 2	Erkek	17	Kalp hastalığı+ağır düzey zihin yet.	5 Yıl+
Çocuk 3	Erkek	15	Beden yet.+görme yet.+ağır düz. zih. yet	3-5 Yıl
Çocuk 4	Erkek	12	Akut lenfob. lösemi+ağır düz. zihin yet.	0-1 Yıl
Çocuk 5	Kız	13	Serebral palsi+ağır düzey zihin yet.	3-5 Yıl
Çocuk 6	Kız	10	Kuadripleji+ağır düzey zihin yet.	3-5 Yıl
Çocuk 7	Erkek	9	Rabdomyosarkom+bedensel yetersizlik	0-1 Yıl
Çocuk 8	Kız	11	Talasemi majör+bedensel yetersizlik	0-1 Yıl
Çocuk 9	Erkek	12	Diyabet+epilepsi+ağır düzey zihin yet.	3-5 Yıl

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmanın verileri görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Derinlemesine veri sağladığı için bu araştırmada da amaca yönelik olarak veri sağlayabilecek tekniklerden birisi olduğu için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılandırılmış görüşmelere göre çok daha esnekler. İncelenen konu üzerinde aydınlatılmak istenen alana yönelik olarak hazırlanan açık uçlu soruları içermektedir. Görüşmeci, görüşülen kişinin verdiği yanıtlar üzerine soruları daha da ayrıntılı bir hâle getirebilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009; Karasar, 2003; Yıldırım & Şimşek, 2005).

Mevcut araştırmada da ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim alma sürecinde yaşadıklarının belirlenmesi hakkında daha detaylı bilgi toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Hazırlanmış olan görüşme formu aracılığıyla ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip araştırmaya katılmaya gönüllü 9 katılımcı ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 25-40 dakika arasında sürmüş olup veriler araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim kurumunun seminer salonunda toplanmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenerek yorumlanmaktadır. Böylece bulgular düzenli ve yorumlanmış bir biçimde sunulmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Görüşmelerin tamamlanmasının ardından elde edilmiş olan veriler üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan görüşme sırasıyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler katılımcıların kimliklerini gizli tutmak ve herhangi karışıklığa yol açmamak için görüşme sırasına göre kodlanmıştır. Görüşme dökümlerine satır numaraları verilerek betimsel analiz için belirli bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmada betimsel analiz kullanıldığından tema oluşturulmamış ve görüşme sorularına verilmiş olan yanıtların sıklığı frekans olarak hesaplandıktan sonra kolay anlaşılır olması için tabloleştirilmiştir.

Araştırmanın raporlaştırılmasında katılımcıların yanıtlarından alıntılar yapılması ve alıntıların değiştirilmeden verilmesi araştırmanın geçerliliğini artıran yollardan birisidir. Bulgularda katılımcıların görüşlerine yer verilmesiyle araştırmanın geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır. Geçerliği sağlamak için katılımcı onayına başvurularak görüşme dökümü okutulup kendi görüşlerinin doğru ve tam olarak yazıya aktarıldığına dair onayları alınmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırma verileri iki farklı uzman tarafından birbirlerinden bağımsız olarak kodlanarak kategoriler oluşturulduktan sonra tekrar düzenlenmiştir. Araştırmada güvenilirliğin sağlanabilmesi için değerlendiriciler arası güvenilirliğe bakılarak iki uzman tarafından görüşme dökümlerinde aynı soru için “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” sayılmıştır. Güvenirlik, Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik= [(Görüş Birliği): (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] X100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamada çalışmanın güvenilirliği %92 olarak bulunmuştur.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 08.01.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020-SBB-0323

3. BULGULAR

Araştırmada evde eğitim alan ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan 9 ebeveynin sorulara vermiş olduğu yanıtlardan elde edilen bulgular sorulara göre sıralanarak sunulmuştur. Katılımcıların görüşleri K1, K2, K3, K4... şeklinde kodlanarak ve doğrudan alıntılar yapılarak verilmiştir.

Ebeveynlerin evde eğitim alma süreci öncesinde bilgilenme durumu:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim alma süreci öncesinde bilgi alma durumları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Ebeveynlerin Evde Eğitim Alma Süreci Öncesinde Bilgilenme Durumu

Kategori	Frekans
Okul idarecilerinden bilgi alma	5
Öğretmenlerden bilgi alma	4
Benzer durumdaki ailelerden bilgi alma	3
Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)'dan bilgi alma	3
Yakın çevreden bilgi alma	2
İnternette araştırarak bilgi alma	2

Tablo 3'te görüldüğü gibi evde eğitim alma süreci öncesinde ebeveynlerin 5'i okul idarecilerinden bilgi aldığını, 4'ü öğretmenlerden bilgi aldığını, 3'ü benzer durumdaki ailelerden bilgi aldığını, 3'ü Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM) bilgi aldığını, 2'si aile, akraba ve komşular gibi yakın çevreden bilgi aldığını, 2'si ise kendilerinin internette araştırma yaparak bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim alma süreci öncesinde bilgi alma durumlarına ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K3:...kaydının olduğu okul var. Her yıl dilekçe veriyordum, okula gidemediğimiz için. Okulun müdürü var Hüseyin Hoca, bana evde eğitim alabileceğimizi söyledi. Daha önce ne olduğunu bile bilmiyordum, ilk defa duymuştum.

K4:...hasta olmadan önce devam ettiği sınıfın öğretmeni çok iyi birisi. Sağ olsun okula gidemediği zaman da bizimle ilgilenmeye devam etti. Kendisi araştırmış, öğrenmiş bize de bilgi verdi öyle öğrendim.

K6:...rehabilitasyon merkezine gidiyorduk. Orada kızı fizyoterapi alan Mine Hanım bize evde eğitimden faydalanabileceğimizi söyledi. Kendi kızı iki yıldır evde eğitime devam ediyormuş, bize de anlattı kendisi.

K1:Çocuğumun raporunu yenilemek için RAM'a gittim. Çocuğum evden çıkamadığı değerlendirme için eve geldiler RAM'dan. Daha sonra raporu almak için RAM'a tekrar gittiğim zaman oradaki yetkililer bana çocuğum için evde eğitimin uygun olacağını söyledi. Bana başvuru konusunda da yardım ettiler.

K5:Ablam çocuk hasta olduktan sonra ne yapabiliriz diye düşünüyordu ne yapabiliriz diye. Çünkü okula gidemeyeceğini biliyorduk artık çocuğun. Ablam araştırmış bize evde eğitim alıp alamayacağımızı sordu, Millî Eğitim'e gidip başvurduk.

K7:...artık okula devam etmenin zor olduğunu anladıktan sonra arayışa girdik. İnternette neler yapabileceğimizi arattım. Evde eğitim uygulamasının ne olduğunu okudum, bizim için de uygun olacağını düşündüm.

Ebeveynlerin evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde yaşadıkları güçlükler:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde yaşadıkları güçlükler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.

Ebeveynlerin Evde Eğitim Hizmeti Başvuru Sürecinde Yaşadıkları Güçlükler

Kategori	Frekans
Başvuru işlemlerinin çok uzun sürmesi	5
Evrak-belge işlemlerinin çok fazla olması	4
Başvuru işlemlerinin nasıl yapılacağını bilmemesi	3
Evde eğitim hizmetinin içeriği ile ilgili bilgiye erişememe	3
Destek almak için uzmanlarla görüşememe	2

Tablo 4'te görüleceği üzere evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde ebeveynlerin 5'i başvuru işlemlerinin çok uzun sürmesi, 4'ü başvuru işlemlerinde gerekli evrak ve belge işlerinin çok fazla olması, 3'ü başvuru işlemlerini nasıl yapacaklarını bilememesi, 3'ü evde eğitim hizmetinin nasıl bir içeriğe sahip olduğuyula ilgili bilgiye sahip olamama, 2'si ise evde eğitim konusunda destek alınacak bir uzmanla görüşememe gibi güçlüklerle karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde yaşadıkları güçlüklerle ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K5:...neredeyse başvuru yaptığımızı bile unutmuştum. O kadar çok git gel yaptık ki hem RAM'a hem Millî Eğitim'e. Herkes işi birbirine atıyor, ne zaman karar verilecek dediğimde net cevap verilmedi. Çok uzun sürdü süreç eğitim başlayana kadar.

K2:...bir sürü evrak istediler bizden. Çok fazla evrak doldurup teslim etmemiz gerekti. Bence bu kadar çok evrak doldurmamıza gerek yok zaten çocuğun durumu belli değil mi yani. Bu yüzden eğitim de gecikti.

K6:Evde eğitim için nereye başvuracağımızı ne yapacağımızı bilmiyorduk. Başvuru için ne gerekir, çocuğumuz evde eğitim için uygun mu, böyle bir hakkımız var mı bilmiyorduk, daha doğrusu evde eğitim verildiğini ilk kez duymuştuk.

K9:...ev eğitimi alınca ne değişecek yani ne öğretilecek anlamamıştık. Dersler normal okuldaki gibi mi olacak ne kadar sürecek bir bilginiz yoktu. Hatta sadece fizyoterapi gibi olacak zannettik.

K8:Biz ilk defa duymuştuk evde eğitim verildiğini. Ne yapmamız gerektiğini öğrenmeye çalıştık ama keşke bize yardım edecek ve bilgi verecek birileri olsa. Çünkü nereye gidersek gidelim bize detaylı bilgi verecek kimseyi bulamadık.

Ebeveynlerin evde eğitim hizmetine ilişkin sahip oldukları haklarla ilgili düşünceleri:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmetine ilişkin sahip oldukları haklarla ilgili düşünceleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.	
<i>Ebeveynlerin Evde Eğitim Hizmetine İlişkin Sahip Oldukları Haklarla İlgili Düşünceleri</i>	
Kategori	Frekans
Örgün eğitime devam edemeyen çocukların evde eğitim alabilme hakkı	6
Evde eğitimle ilgili materyallerin devlet tarafından temin edilmesi	4
Dezavantajlı gruplar için pozitif ayrımcılık yapılması	3
Evde eğitim süresinin yeterli düzeyde olması	3
Anayasal bir hak olarak her çocuğun eğitim alma hakkı	2

Tablo 5'te belirtildiği gibi evde eğitim hizmetine ilişkin sahip oldukları haklarla ilgili ebeveynlerin 6'sı örgün eğitime devam edemeyen çocuklara sürekli ve kalıcı olarak evde eğitim verilmesi hakkına sahip olmaları gerektiği, 4'ü evde eğitimle ilgili gerekli araç-gereç ve materyallerin devlet tarafından temin edilmesi, 3'ü engelliler gibi dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık yapılması, 3'ü evde eğitim hizmeti kapsamında verilen derslerin süresinin daha fazla olması gerektiği, 2'si ise anayasal olarak engelli çocukların da tipik gelişim gösteren diğer çocuklar gibi eğitim alma haklarına sahip oldukları yönünde düşüncelere sahiptir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmetine ilişkin sahip oldukları haklarla ilgili düşüncelere yönelik ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K7:Çocuğumuz için okula gitmek mümkün olmadığı için evde eğitim alması gerekiyordu. Evde de eğitim verilmeseydi hiç eğitim alamamış olacaktı. Şimdi en azından öğretmeni var, dersleri oluyor. Böyle devam ederse çok iyi olur.

K4:...biz ne gerekiyor ne lazım olur bilmiyoruz. Öğretmeni de materyal getiriyor biz de alıyoruz ama aldıklarımız işe yarar mı bilmiyoruz. Keşke evde eğitim alan öğrenciler için materyalleri bize devlet verse diğer öğrencilere sene başı kitap verildiği gibi. Hem bizi maddi olarak da rahatlatırdı bu.

K3:...çocuklarımız akranları gibi değil hele bizim çocuğumuzun engeli de çok ağır. Bizim çocuklarımıza daha çok önem verilmeli, toplumda da dikkat edilmeli, daha çok yardım edilmeli. Okula gidemezse de bundan sonra eğitimden geri kalmamalı.

K1:...evde eğitim kesinlikle çok faydalı ama süresi çok kısa. Diğer çocuklar her gün 6 saat ders okulda ders alırken bize anca bir haftada hemen hemen bu kadar ders veriliyor. Bize de diğer öğrenciler kadar ders verilmeli.

K2:Bizim çocuklarımız her ne kadar çok ağır engelli de olsalar onların da okula gitmeye eğitim görmeye hakları var. Sonuçta bu bizim yasal hakkımız biz de bu haktan mümkün olduğunca faydalanmak istiyoruz.

Ebeveynlerin evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin düşünceleri:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin düşünceleri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.
Ebeveynlerin Evde Eğitimin İçeriği ve Kalitesine İlişkin Düşünceleri

Kategori	Frekans
Ders içeriğinin çocuğun gereksinimlerine göre hazırlanması gerekliliği	4
Ders esnasında yeterli araç-gereç ve materyal kullanımının gerekliliği	4
Ders içeriğinin kapsamlı olması gerekliliği	3
Çocuğa yeni bilgi ve becerilerin kazandırılması gerekliliği	3
Ders süresinin uzaması gerekliliği	3
Öğretmen yeterliliğinin önemi	2

Tablo 6'da görüldüğü gibi evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin ebeveynlerin 4'ü ders içeriğinin çocuğun gereksinimlerine göre hazırlanması gerekliliğini, 4'ü ders esnasında yeterli araç-gereç ve materyal kullanımının gerekliliğini, 3'ü ders içeriğinin kapsamlı olması gerekliliğini, 3'ü çocuğa yeni bilgi ve becerilerin kazandırılması gerekliliğini, 3'ü ders süresinin uzaması gerekliliğini, 2'si ise öğretmen yeterliliğinin önemini vurgulamışlardır.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin düşüncelerine yönelik ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K6:...aslında gerçekçi olmak gerekirse bizim çocuğumuz okuma yazma öğrensın, dört işlem öğrensın gibi beklentilerimiz yok. Bunları öğrenemeyeceğini artık kabul ettik zaten. En azından hayatını kolaylaştıracak, başkasına muhtaç olmadan yaşayacak şeyleri öğrenmesi en büyük isteğimiz. Tek başına yemeğini yiyebilse bile hayatımız çok kolaylaşır.

K9:...evde çok zaman geçiriyoruz çocuğumuzla ama ne yapacağımızı ne öğreteceğimizi iyi bilmiyoruz. Evde eğitimde öğretmenimiz çok tecrübeli, gerekli olan materyalleri kullanacağını düşünüyoruz ve istiyoruz.

K8:Belirli dönemlerde evde eğitim öğretmeni yaptığı ve yapacağı çalışmaları paylaşıyor, fikrimizi alıyor. Ama öğretmene de söyledim, daha çocuk öğrenmeden konu değişiyor, sadece yüzeysel geçiliyor.

K3:...sürekli takip etmeye çalışıyoruz derste ne öğretildiğini, ne yapıldığını soruyoruz da öğretmene. Çoğu zaman aynı şeyler öğretiliyor, çocuğun işine yarayacak, daha önce bilmediği şeyler öğretilmiyor.

K1:Ders süreleri o kadar kısa ki öğretmen eve gelip derse başlayana kadar 5-10 dakika geçiyor zaten. Sonra da hemen hemen 30-40 dakika sonra ders bitiyor. Yani ders ne kadar güzel olursa olsun kaliteli olursa olsun bu kadar kısa zamanda ne öğretilir ki başlamasıyla dersin bitişi bir oluyor.

K2:...ilk gelen öğretmen iki ay sonra bıraktı nedenini de söylemedi bize, kimse söylemedi. Bir hafta sonra yeni öğretmen geldi şu andaki öğretmen işte. Çok başarılı bir öğretmen her konuda çok ilgili, öğretmen ne kadar iyi olursa eğitim çocuk için de o kadar fayda sağlıyor.

Ebeveynlerin evde eğitim sürecinde sorumluluklarıyla ilgili yaptıkları düzenlemeler:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim sürecinde sorumluluklarıyla ilgili yaptıkları düzenlemeler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7.

Ebeveynlerin Evde Eğitim Sürecinde Sorumluluklarıyla İlgili Yaptıkları Düzenlemeler

Kategori	Frekans
Öğretmen eve gelmeden ders ortamını temizlemek ve düzenlemek	7
Ders için gerekli olan araç-gereç ve materyalleri temin etmek	5
Ders başlamadan önce çocuğun yeme-içme ihtiyacını karşılamak	4
Derse çocuğun temiz kıyafetlerle katılmasını sağlamak	3
Çocuğun kullandığı cihaz ve/veya ilaçların takibini yapmak	2
Çocuğun ders esnasında rahatça konum alarak oturmasını sağlamak	2

Tablo 7'de görüleceği üzere evde eğitim sürecinde sorumluluklarıyla ilgili yaptıkları düzenlemelere ilişkin ebeveynlerin 7'si öğretmen eve gelmeden ders ortamını temizleyip düzenlediğini, 5'i ders için gerekli olan araç-gereç ve materyalleri temin ettiğini, 4'ü ders başlamadan önce çocuğun yeme-içme ihtiyacını karşıladığını, 3'ü derse çocuğun temiz kıyafetlerle katılmasını sağladığını, 2'si çocuğun kullandığı cihaz ve/veya ilaçların takibini yaptığını, 2'si ise çocuğun ders esnasında rahatça konum alarak oturmasını sağladığını belirtmişlerdir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim sürecinde sorumluluklarıyla ilgili yaptıkları düzenlemelere yönelik ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K7:...evde ayrı bir odamız yok çocuk için normalde de. Ders için öğretmen geldiğinde salonu hazırlıyoruz. Haliyle bazen çok düzenli olmuyor. Ders başlamadan önce her yeri güzelce temizliyorum, odayı toparlıyorum. Buna önem veriyorum ben, oda ders öncesi her zaman temiz olmalı.

K3:Elimden geldiğince tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyorum. Üzerime düşen ne varsa yapıyorum. Ders için de öğretmenin gerekli dediği her şeyi alıyorum, hiçbir eksiği olmasın istiyorum.

K5:...çocuğum kendi yemeğini yiyemiyor tek başına ben yediriyorum çoğu zaman. Acıktığı zaman da huysuz oluyor biraz haliyle. Ben de ders başlamadan önce mutlaka yemeğini yediriyorum derste acıkmasın diye.

K8:...tabi günlük kıyafetleri oluyor gün içinde her çocuk gibi. Ama ben sanki çocuğum okula gidermiş gibi dersin olacağı günlerde yeni ve temiz kıyafetlerini giydiriyorum.

K4:Çocuğumun düzenli olarak kullanması gereken ilaçlar var. Onların takibi çok önemli tabi kullanma şekli de zaman açısından. İlla ders saatine denk geldiği de oluyor ama ben ders saatlerini öğretmenle konuşup ona göre ayarlıyorum.

K9:...çok ağırları oluyor zaten genellikle normal zamanda bile. Derste de dikkat ediyoruz oturma şekline bir yeri ağrımasın diye.

Ebeveynlerin evde eğitim sürecinde öğretmenle iletişim ve iş birliği durumu:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim sürecinde öğretmenle iletişim ve iş birliği durumu Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8.

Ebeveynlerin Evde Eğitim Sürecinde Öğretmenle İletişim ve İş Birliği Durumu

Kategori	Frekans
Çalışılacak becerilere çocuğun ihtiyaçlarına göre ortak karar verilmesi	6
Evdeyken çocukla eğitsel çalışmaların nasıl yapılacağına planlanması	4
Derslerin yapılma zamanının öğretmenle görüşülerek karar verilmesi	4
Çocuğun hasta olması gibi acil bir durumda öğretmene haber verilmesi	4
Öğretmen tarafından verilen ödevlerin takibi ve tekrarların yapılması	3
Çocuğun gelişimi ve BEP süreci hakkında fikir paylaşımında bulunma	2

Tablo 8'de belirtildiği gibi evde eğitim sürecinde öğretmenle iletişim ve iş birliği durumuna ilişkin ebeveynlerin 6'sı çalışılacak olan becerilere çocuğun gereksinimlerine göre öğretmenle birlikte karar verildiğini, 4'ü evdeyken çocukla eğitsel çalışmaların nasıl yapılacağına planlandığını, 4'ü derslerin ne zaman yapılacağına öğretmenle görüşülerek karar verildiğini, 4'ü çocuğun hasta olması ya da farklı acil bir durumda öğretmene haber verildiğini, 3'ü öğretmen tarafından çocuğa verilen ödevlerin takibinin ve tekrarların yapıldığını, 2'si ise çocuğun gelişimi ve BEP süreci hakkında fikir paylaşımında bulunulduğunu söylemişlerdir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim sürecinde öğretmenle iletişim ve iş birliği durumuna ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K1:...beklentimiz çok fazla değildi zaten ilk başta da ama yine de bu sürede ne öğrenirse iyidir. Tabi öğrendiklerinin de günlük hayatında işine yarayan şeyler olması önemli bence. Bu yüzden öğretmeniyle konuşuyoruz özellikle planlama yapıldığı zaman ne gerekliyse öğretilmesi için.

K4:Ben de eşim de çok okumuş eğitimli kişiler değiliz. Yani evdeyken çocuğumuzla ne yapacağımızı çok iyi bilemiyoruz. Öğretmenimiz sağ olsun ne yapmamız gerektiğini ne öğretmemiz gerektiğini anlatıyor. Biz de bunları evde uygulamaya çalışıyoruz elimizden geldiğince.

K6:...ders günleri net belli olmuyor yani her hafta şu günler ders olsun gibi. Bazen öğretmenin bazen bizim müsaitlik durumumuz uygun olmuyor. Her hafta öğretmenle görüşüp hangi günler ders olsun diye konuşuyoruz. Ona göre ders günlerini belirliyoruz.

K2:Çocuğum kimi zaman kendisini iyi hissetmiyor, krize giriyor gibi oluyor sanki. Bazen de hasta oluyor işte ne bileyim en basitinden nezle, grip oluyor. Ailevi durumlarımız oluyor her aile gibi. O zaman öğretmenimize haber veriyoruz, müsait olmadığımızı söylüyoruz. Ders günümüzü değiştirmiş oluyoruz.

K9:...çok az ders oluyor zaten haftada üç dört gün gibi. Mutlaka derste çalışılanları bizim de tekrar çalışmamız gerekiyor. Bu yüzden öğretmene derste ne yaptığını soruyoruz. Biz de eşimle birlikte bunları tekrar ediyoruz.

K8:...özel eğitim uzun süreç gerektiren bir eğitim bunu çok iyi biliyorum. Kısa sürede büyük değişiklikler olmuyor ama yine de ne gibi değişim olduğunu en iyi değerlendiren öğretmendir diye düşünüyorum. Bu yüzden gelişimiyle ilgili bilgi alıyorum zaten BEP için de gelişimin takip edilmesi önemli diye biliyorum.

Ebeveynlerin BEP hazırlama, değerlendirme ve kontrol sürecine katılım durumu:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin BEP hazırlama, değerlendirme ve kontrol sürecine katılım durumu Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9.

Ebeveynlerin BEP Hazırlama, Değerlendirme ve Kontrol Sürecine Katılım Durumu

Kategori	Frekans
BEP hazırlama sürecine ebeveynlerin aktif katılım göstermesi	4
BEP'in öğretmenle birlikte düzenli takibi ve kontrolünün yapılması	4
BEP ile ilgili tüm işlemlerin tek başına öğretmen tarafından yapılması	3
Öğrenci için BEP hazırlanmaması	1

Tablo 9'da görüldüğü gibi BEP hazırlama, değerlendirme ve kontrol sürecine katılım durumuna ilişkin ebeveynlerin 4'ü BEP hazırlama sürecine aktif katılım gösterdiğini, 4'ü BEP'in öğretmenle birlikte düzenli olarak takibi ve kontrolünün yapıldığını, 3'ü BEP ile ilgili tüm işlemlerin tek başına öğretmen tarafından yapıldığını, 1'i ise öğrenci için BEP hazırlanmadığını belirtmişlerdir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin BEP hazırlama, değerlendirme ve kontrol sürecine katılım durumuna ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K5:...evde eğitim için işlemler tamamlandıktan sonra dersler başladı. Daha ikinci haftasıydı sanırım derslerin öğretmen BEP hazırlanması gerektiğini söyledi. Bizimle bazı formlar doldurdu, sorular sordu, çeşitli bilgiler aldı. Daha sonra da hazırladığı planla ilgili konuştuk, sonra da BEP ile ilgili sürekli bilgi verdi.

K2:...her hafta olmasa da bazen iki bazen üç haftada bir öğretmenimiz bize derslerde neler yapıldığı ve hangi öğretimlerin yapıldığını açıklıyor. BEP'i var zaten oraya işleniyor ne yapıldığı, BEP'in bir örneği de bizde var oradan takip edebiliyoruz.

K7:...sadece BEP hazırlandığını biliyorum ama daha sonra herhangi bir şey yapılmadı. Yani BEP için ne yapıyor biz bilmiyoruz, öğretmen takip ediyordur diye düşünüyorum.

K3:BEP ile ilgili hiç bilgi veren olmadı. Önceki yıllarda hazırlandığında imza atıyorduk, bu yıl hazırlanmadı sanırım.

Ebeveynlerin evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önerileri:

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önerileri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10.

Ebeveynlerin Evde Eğitim Hizmetinin Geliştirilmesi ve İyileştirilmesi İçin Önerileri

Kategori	Frekans
Evde eğitim ders süresinin uzatılması	5
Derslerde kullanılmak üzere materyal ve araç-gereç desteği sağlanması	4
Evde eğitim başvuru prosedürlerinin kolaylaştırılması ve azaltılması	4
Evde eğitim hizmetinin yetkililerce kontrol edilmesi ve denetlenmesi	2
Evde eğitim sürecinde birden fazla öğretmenin görev alması	1

Tablo 10'da görüleceği üzere evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için ilişkin ebeveynlerin 5'i evde eğitim ders süresinin uzatılmasını, 4'ü derslerde kullanılmak üzere materyal ve araç-gereç desteği sağlanmasını, 4'ü evde eğitim başvuru sürecindeki prosedürlerin kolaylaştırılması ve

azaltılmasını, 2'si evde eğitim hizmetinin yetkililerce kontrol edilmesi ve denetlenmesini, 1'i ise evde eğitim sürecinde birden fazla öğretmenin görev almasını önermişlerdir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik önerilerine ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

K4:...keşke imkân olsa da her gün her ders için öğretmen gelebilse. Bu imkân da çok güzel orası ayrı ama biraz daha çok ders olsa daha iyi olur gibime geliyor. Belki ileride daha çok ders verilir.

K1:...öğretmen bir sürü malzeme, oyuncak, materyal getiriyor derse gelirken ama her şeyi de getiremez tabi. Bazen bize soruyor evde şu var mı gibisinden çoğu materyal de olmuyor evde. Okullarda olan malzemeler ve materyaller evde eğitim öğrencilerine de verilmeli bence.

K9:Biz başvuru sürecinde çok zorlandık. Değerlendirme için birkaç kez eve geldiler çocuğun durumunu tespit etmek için. Kaç yıldır da evde eğitim alıyor aslında ama her yıl aynı sıkıntıyı yaşıyoruz bu kadar uğraştırmamaları lazım.

K6:...öğretmen dışında ilgili kimse yok. Yani derslerin yapılıp yapılmadığını bile kimse bilmiyordur. Bir şekilde kontrol edilmesi lazım yani sorumlu kimlerse takibini yapmalı, evde eğitim oluyor diye ihmal edilmemeli.

K8:...evde eğitim için ayrı öğretmen olmuyormuş. Mesela bizim öğretmenimiz normal okulda çalışıyor dersleri bitince geliyor. Keşke sadece evde eğitimde görev yapan öğretmenler olsa hem onlar için iyi olur hem de daha çok öğretmen derse girmiş olur tek öğretmen yerine.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynler evde eğitim alma süreci öncesinde sıklıkla okul idarecilerinden bilgi aldıklarını söylemişlerdir. Ebeveynler okul idarecilerinden bilgi almanın dışında sırasıyla öğretmenlerden, benzer durumdaki ailelerden, Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM), yakın çevreden ve internetten araştırarak bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Aslan (2017) yapmış olduğu araştırmasında ebeveynlerin evde eğitim ile ilgili bilgi alıp bu hizmetten yararlanmak için ebeveynlerin RAM'a başvurduklarını ve buradan yönlendirmeye başvuru yaptıklarını belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin okuldan bilgi aldıklarını ve özellikle okul idarecilerinin kendilerini bilgilendirdiğini vurgulamıştır. Aslan (2017) araştırması bu araştırmadan elde edilen bulguları desteklemektedir. Bununla birlikte Işık (2019) araştırmasında RAM'ın çocukların evde eğitim alabilmesi gerekli yönlendirmeleri yaptığı bulgusuna erişilmiştir. Ebeveynlerin evde eğitim alma süreci öncesinde özellikle okul idarecilerinden ve RAM personelinde bilgi aldıkları söylenebilir.

Araştırmada ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynler evde eğitim hizmeti başvuru sürecinde genellikle başvuru işlemlerinin çok uzun sürmesi ile ilgili güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra evrak ve belge işlerinin çok fazla olması, evde eğitime nasıl başvuru yapacaklarını bilmemeleri, evde eğitimin içeriğiyle ilgili bilgiye erişememe ve uzmanlarla görüşememe gibi güçlükler yaşamaktadırlar. Aslan (2017) araştırmasında ebeveynlerin genellikle evde eğitim hizmetine başvuru sürecinde uygulama ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları bulgusuna erişmiştir. Ayrıca başvuru işlemlerini nasıl yapacaklarını bilmediklerinden RAM ve okulun yönlendirmesine gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Aslan (2017)'ın ve bu araştırmanın bulguları tutarlılık göstermekte olup; ebeveynlerin evde eğitim hizmeti sürecinde genellikle bilgi eksikliğinden kaynaklanan nedenlerden güçlük yaşadıkları, başvuru sürecinde uzmanların ve yetkililerin desteğine ihtiyaç duydukları ve bu bilgi eksikliğine dayalı olarak sürecin nasıl ilerleyeceği, ne kadar süreceği ve hangi evrakların gerekli olduğunun bilinmemesinin ebeveynler için güçlük oluşturduğu düşünülmektedir.

Ebeveynler çocuklarının ağır ve çoklu yetersizlikleri sebebiyle örgün eğitime devam edemediklerini; bu nedenle en önemli haklarının sürekli evde eğitim olduğunu düşünmektedirler. Ebeveynler bunu takiben kullanılacak materyallerin devlet tarafından verilmesi, kendilerine pozitif ayrımcılık yapılması, eğitim sürelerinin yeterli düzeyde olması ve anayasal hak olarak eğitim hakkının korunması haklarına sahip olduklarını söylemektedirler. Yıldırım ve diğerleri (2015) ile Taşdemir ve Bulut (2015) araştırmalarında ebeveynlerin ders saatlerinin artırılması, evde gerekli teknolojik donanımın sağlanması, oyuncak

temininin sağlanması gibi beklentileri olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Atılğan (2018) ile Bahçıvancıoğlu-Yazıcı ve Akçin (2014) araştırmalarında ebeveynlerin maddi ve manevi desteğe ve materyal teminine gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Alanyazındaki araştırmalar bu araştırmanın bulguları ile benzerlik taşımaktadır. Ebeveynler özellikle materyal desteği olmak üzere çeşitli destekler talep etmekte ve bunların hakları olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca ders saatlerinin daha fazla olması gerektiğini belirtmektedirler. Ebeveynlerin bu hakların verilmesi gerektiğini düşünmelerinde dezavantajlı bir gruptan çocuğa sahip olmaları ve kendilerine pozitif ayrımcılık sağlanmasının önemli olduğunu düşünmelerinin etkili olduğu söylenebilir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynler evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin genellikle ders içeriğinin çocuğun gereksinimlerine göre hazırlanmasını ve derste yeterli materyal kullanımının gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca ders içeriğinin kapsamlı olması, yeni bilgi ve becerilerin kazandırılması, ders sürelerinin uzatılmasının gerekliliğine ve öğretmen yeterliliğinin önemine değinmişlerdir. Yıldırım ve diğerleri (2015) araştırmalarında evde eğitimin içeriği ve kalitesine ilişkin olarak öğretmenlerin tecrübeli olması gerektiği, yeterli araç-gereç, materyal, oyuncak, kitap olması ve bunların öğrencinin düzeyine uygun olması gerektiğinin ebeveynlerin görüşleri olduğunu belirtmişlerdir. Aslan (2017) ise öğretmenlerin ilgili olmasının, ders saatlerinin artırılmasının, fiziksel ortam düzenlemelerinin, araç-gereç desteği sağlanmasının ebeveynlere göre eğitimin içeriği ve kalitesi açısından önem taşıdığını vurgulamıştır. Araştırmalardan elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde ebeveynlerin verilen eğitimin içeriğinin zenginleştirilmenin ve daha kaliteli hâle getirilmesinin bol materyal kullanımıyla sağlanabileceğini düşündükleri söylenebilir. Ayrıca ebeveynlerin ders saatlerini yetersiz buldukları ve ders sürelerinin artırılmasıyla verilen eğitimin daha kaliteli olacağını düşündükleri ifade edilebilir.

Ebeveynler evde eğitim sürecinde sorumluluklarıyla ilgili yaptıkları düzenlemelerin başında öğretmen eve gelmeden önce ders ortamını temizlemek ve düzenlemek olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ebeveynler ders için gerekli olan araç-gereç ve materyalleri temin etmek, ders başlamadan önce çocuğun yeme-içme ihtiyacını karşılamak, derse çocuğun temiz kıyafetlerle katılmasını sağlamak, çocuğun kullandığı cihaz ve ilaçların takibini yapmak ve çocuğun ders esnasında rahat bir konumda oturmasını sağlamak gibi sorumlulukları olduklarını düşünmektedirler. Aslan (2017) ebeveynlerin evde eğitim hizmetine yönelik sorumlulukları kapsamında eğitim materyalleri aldıkları, öğretmene yardım ettikleri ve ortam düzenlemesi yaptıkları bulgusuna erişmiştir. Işık (2019) araştırmasında ebeveynlerin evde eğitim sürecine katkı olarak çocuğun derse hazırlanması ve çocuğa akademik olarak destek verme gibi sorumlulukları yerine getirdiğini belirtmiştir. Atılğan (2018) ise ebeveynlerin evde eğitim hizmeti kapsamında ortamı uygun hâle getirip fiziksel düzenlemeler yaptıklarını vurgulamıştır. Arora (2006) bu araştırmaların bulgularına benzer şekilde ebeveynlerin çocuklarına temel bilgi ve becerileri öğretmek, eğitim materyalleri üretme ve kullanma gibi sorumlulukları yerine getirdiklerini belirtmiştir. Araştırmanın bulguları ile benzer araştırmalardan elde edilen bulgular birbirlerini destekler niteliktedir. Ebeveynler evde eğitim sürecinde çoğunlukla ders ortamını düzenlemek, eğitim materyallerini temin etmek ve çocuğunun belirli ihtiyaçlarını karşılamak gibi temel düzeyde sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Bunun dışında ebeveynler çocuklarının eğitim süreçlerine aktif katılım gösterme, çocuklarının sosyal becerilerini artırma ve çevresiyle etkileşimini geliştirme, kendi bilgi ve becerilerini arttıracak ve benzer özellikler taşıyan anne-babalarla bir araya gelme imkânı sağlayacak eğitimlere katılma gibi çeşitli sorumlulukları sık olarak gerçekleştirmedikleri görülmektedir. Birlikte değerlendirildiğinde ise ebeveynlerin ev içerisinde olan ve gerçekleştirilmesi daha az zahmetli olan sorumluluklarını yerine getirebildikleri ancak daha çok bilgi ve beceri gerektiren sorumluluklarını gerçekleştirmede güçlük yaşadıkları düşünülmektedir.

Evde eğitim sürecinde ebeveynler öğretmenle iletişim ve iş birliği durumuna ilişkin sıklıkla çalışılacak olan becerilere çocuğun gereksinimlerine göre birlikte karar verildiğine değinmişlerdir. Ayrıca derslerin ne zaman yapılacağına karar verilmesi, çocuğun hasta olması ya da farklı bir acil durumda öğretmene haber verilmesi, öğretmen tarafından çocuğa verilen ödevlerin takibi ve tekrarların yapılması ve çocuğun gelişimi ve BEP süreci hakkında fikir paylaşımında bulunma gibi konularda öğretmenle iletişim kurduklarını ve iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Aslan (2017) araştırmasında ebeveynlerin genel olarak öğretmene yardımcı olma ve öğretmenlerin derse ilişkin taleplerini gerçekleştirme konularında iş birliği yaptıklarını ve iletişim kurduklarını ifade etmiştir. Atılgan (2018) ebeveynlerin öğretmenlerle olan iletişim şeklini olumlu ve işbirlikçi olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Susam ve diğerleri (2018) ise araştırmalarında ebeveynlere göre öğretmenlerin iletişim ve iş birliği açısından yüksek motivasyonlu olduğunu ve çocukların sağlık durumlarına göre düzenlemeler yapıldığını bildirmişlerdir. Araştırmaların bulgularına göre ebeveynlerin öğretmenlerle genellikle olumlu bir iletişim içerisinde oldukları, öğretmene derslerin işleniş ve içeriği başta olmak üzere çeşitli konularda yardımcı oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ebeveynlerden çocukların derslerini takip etmeleri ve tekrarlar yapmaları yönünde beklentilerinin olmasından ötürü genellikle derslerin takibi ve tekrarı gibi konularda iş birliği yaptıkları ve iletişim kurdukları düşünülmektedir.

Araştırmada ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynler BEP hazırlama sürecine aktif katılım gösterdiklerini bildirmişlerdir. Bununla birlikte BEP'in öğretmenle birlikte düzenli olarak takibinin ve kontrolünün yapıldığı, BEP ile ilgili tüm işlerin tek başına öğretmen tarafından yapıldığı ve öğrenci için BEP hazırlanmadığı gibi sonuçlara da erişilmiştir. Atılgan (2018) araştırmasında ebeveynlerin yarısından fazlasının BEP ile ilgili bilgilerinin olmadığını ortaya koymuştur. Araştırmaların bulguları birlikte değerlendirildiğinde ebeveynlerin tamamının BEP hazırlama, takip ve kontrol süreçlerine katılmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin bir kısmı öğretmenlerle birlikte BEP hazırlama sürecine aktif bir şekilde katılırken bir kısmı ise öğretmenlerle takip ve kontrolünün de yapıldığını belirtmişlerdir. Bu ebeveynlerin daha bilinçli ve ilgili oldukları düşünülmektedir. Ancak ebeveynlerin önemli bir bölümü de BEP ile ilgili sürecin tamamen öğretmen tarafından öğretmen tarafından sürdürüldüğünü ya da öğrenci için BEP hazırlanmadığını söylemişlerdir. Bu ebeveynlerin diğer ebeveynlere kıyasla bilinç düzeylerinin daha düşük olduğu düşünülmektedir. Bilinç düzeyi düşük olan ebeveynler için eğitimler düzenlenmesinin ve bilgilendirmeler yapılmasının faydalı olabileceği söylenebilir.

Ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde eğitim hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önerilerinin başında evde eğitim ders sürelerinin uzatılması gelmektedir. Bunlara ek olarak derslerde kullanılmak üzere materyal ve araç-gereç desteği sağlanması, evde eğitim başvuru sürecindeki prosedürlerin kolaylaştırılması ve azaltılması, evde eğitim hizmetinin yetkililerce kontrol edilmesi ve denetlenmesi, evde eğitim sürecinde birden fazla öğretmenin görev alması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Yıldırım ve diğerleri (2015) ebeveynlerin evde eğitim için diğer öğrencilerle bir araya gelme, farklı branşlardan öğretmenlerin görevlendirilmesi, öğretmen ücretlerinin arttırılması, ücretsiz internet sağlanması, ders saatlerinin arttırılması, teknolojik destek sağlanması, sosyal etkinlikler gerçekleştirilmesi, materyal temininin sağlanması, veli eğitimleri yapılması gibi önerilerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Aslan (2017) araştırmasında ebeveynlerin evde eğitim uygulamasının daha etkili olabilmesi için RAM tarafından ders materyallerinin temin edilmesi, öğrenci gelişiminin takip edilmesi, öğretmenlerin ve derslerin denetlenmesi, ortam düzenlemesi yapılması, ders saatlerinin arttırılması gibi önerilerde bulundukları bulgusuna erişilmiştir. Işık (2019) ebeveynlerin evde eğitimle ilgili eğitimin çocuğun kendi sınıf öğretmeni tarafından verilmesi, çocuğun belirli aralıklarla okula gidebilmesi, ev ortamının düzenlenmesi gibi önerileri olduğunu bildirmiştir. Atılgan (2018) araştırmasında evde eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi için ebeveynlerin materyal desteği sağlanması, aile eğitimleri düzenlenmesi, ortam düzenlemesi yapılması gibi önerilerde bulunduğunu belirtmiştir. Taşdemir ve Bulut (2015) ise ebeveynlerin evde eğitim uygulamasının etkili olabilmesi için öğrenci ve öğretmenlere materyal benzeri destekler sunulması, ders sürelerinin arttırılması, öğretmenlerin yetkin hâle getirilmesi, görevlendirilecek öğretmenlerin sene başında aile tarafından seçilmesi, ek dersler yapılması gibi önerileri olduğunu belirtmiştir. Alanyazındaki araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde

bulguların tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Ebeveynlerin evde eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik ders sürelerinin arttırılması, materyal desteği sağlanması, eğitimle ilgili gerekli denetimlerin yapılması gibi önerileri araştırmaların genelinde yer almaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin haftada 10 saat olan ders süresini yetersiz buldukları, evlerinde yer alan ya da kendilerinin temin ettikleri materyallerin öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayamadığından profesyoneller aracılığıyla materyal desteği verilmesini istedikleri, evde eğitimin yalnızca öğrenci ile öğretmen arasında bire bir eğitim olmasından ötürü yeterince denetlenemediğini ve içeriğinin kontrol edilemediğini düşündükleri söylenebilir.

Bu araştırma İstanbul ve Bartın illerinde evde eğitim hizmeti alan ağır ve çoklu yetersizliği bulunan çocuğa sahip dokuz ebeveynin görüşleriyle sınırlıdır. Veriler yalnızca yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve bulgular betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar yalnızca katılımcı ebeveynlerin deneyimlerini yansıtmaktadır. Sonuç olarak ebeveynler evde eğitim hizmeti sürecinde yaşadıkları, süreçte neler yaptıkları, karşılaştıkları sorunları, evde eğitimle ilgili önerileri gibi birçok konuda açıklamalar yapmışlardır. Bu çalışma yalnızca dokuz ebeveynin görüşleriyle sınırlı olduğundan, ileride yapılacak araştırmalarda daha geniş ve farklı bölgelerden örneklerle çalışılması önemlidir. Anne ve babaların deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve farklı yetersizlik türlerine göre ebeveyn görüşlerinin analiz edilmesi sürecin daha kapsamlı anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca ebeveynlere yönelik eğitim programlarının etkililiğini değerlendiren deneysel çalışmalar yapılması da alana somut katkılar sunacaktır. Buradan yola çıkarak ebeveynlere evde eğitimle ilgili bilgilerinin ve farkındalıklarının arttırılmasına yönelik eğitim, toplantı ve seminerler gibi faaliyetlerde bulunulması önerilebilir. Ebeveynlere evde eğitim sürecinde ihtiyaç duydukları konularda destek verecek idareci ya da yetkililer görevlendirilebilir. Evde eğitimin denetlenmesi ve sürecin takip edilmesi için Millî Eğitim Müdürlükleri ya da RAM personelleri yetkilendirilebilir. Ayrıca ağır ve çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan anne ve babaların evde eğitim sürecinde yaşadıkları karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Çok sayıda ebeveyne ulaşıp nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak evde eğitim sürecinde yaşadıkları araştırılabilir. Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklar yetersizlik türlerine göre ayrılarak ebeveynlerinin evde eğitim sürecinde yaşadıkları karşılaştırılarak incelenebilir.

Kaynakça/Reference

- Ainscow, M. (2020). Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(1), 7-16. <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>
- Akandere, M., Acar, M., & Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 23-32.
- Aron, L., & Loprest, P. (2012). Disability and the education system. *The Future of Children*, 22(1), 97-122. <https://doi.org/10.1353/foc.2012.0007>
- Arora, T. (2006). Elective home education and special educational needs. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 6(1), 55-66. <https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2006.00059.x>
- Arora, T. C. (2003). School-aged children who are educated at home by their parents: Is there a role for educational psychologists?. *Educational Psychology in Practice*, 19(2), 103-112.
- Aslan, A. (2017). *Evde eğitim hizmetlerinde yer alan öğretmen, veli ve yetkililerin evde eğitim hizmetlerine yönelik görüşleri*. [Yüksek lisans tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Atbaşı, Z., & Pürsün, T. (2021). Evde eğitim hizmetlerinin uygulama süreci ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(52), 741-763. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.690079>
- Atılğan, G. (2018). *Öğretmenlerin ve ebeveynlerin evde eğitim hizmetine yönelik görüşlerinin ve uygulama sürecinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Bahçivancıoğlu-Yazıcı, A., & Akçin, N. (2014). Çoklu yetersizliği olan çocukların annelerinin çocuklarının gelişimlerine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 335-356.
- Bauman, J. K. (2002). Home schooling in the United States: Trends and characteristics. *Education Policy Analysis Archives*, 10(26), 1-21. <https://doi.org/10.14507/epaa.v10n26.2002>
- Blok, H. (2004). Performance in home schooling: An argument against compulsory schooling in the Netherlands. *International Review of Education*, 50, 39-52. <https://doi.org/10.1023/B:REVI.0000018193.11161.42>
- Bruce, S. M. (2011). Severe and multiple disabilities. In J. M. Kauffman & D. P. Hallahan (Eds.), *Handbook of special education* (pp. 291-303). Routledge.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. & Diken, İ. H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Kök Yayıncılık.
- Chen, D., & Miles, C. (2004). Working with families. In F. P. Orelove, D. Sobsey, & R. K. Silberman (Eds.). *Educating children with multiple disabilities: A collaborative approach* (pp. 31-66). Paul H. Brookes Publishing.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- D'Arcy, K. (2014). Home education, school, travellers and educational inclusion. *British Journal of Sociology of Education*, 35(5), 818-835. <http://www.jstor.org/stable/43818057>
- Dobosz, D., Gierczyk, M., & Hornby, G. (2023) Parental perspectives of home-schooling of children with special educational needs and disabilities during the COVID-19 pandemic: a review. *Journal of Research into Special Educational Needs*, 23(23), 3-11. <https://doi.org/10.1111/1471-3802.12575>
- Downing, J., & Peckham-Hardin, K. (2006). Students with severe and multiple disabilities. In J. E. Downing (Ed.), *Special education* (pp. 530-568). Pearson.
- Dunst, C. J., & Trivette, C. M. (2009). Meta-analytic structural equation modeling of the influences of family-centered care on parent and child psychological health. *International Journal of Pediatrics*, 1(9), 576840. <https://doi.org/10.1155/2009/576840>
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı Yayıncılık.

- Eldeniz Çetin, M., & Sönmez, M. (2019). Çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 17(3). <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466339>
- Epstein, M. H., Munk, D. D., Bursuck, W. D., Polloway, E. A., & Jayanthi, M. (1999). Strategies for improving home-school communication about homework for students with disabilities. *The Journal of Special Education*, 33(3), 166-176. <https://doi.org/10.1177/002246699903300304>
- Ersoy, A. F., & Tuğral, E. (2020). Hastalığı nedeniyle evde eğitim verilen öğrenciye yönelik sosyal hizmet uygulaması: Bir vaka sunumu. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 709-716. <https://doi.org/10.46442/intjcss.757239>
- Fields-Smith, C., & Williams, M. (2009). Motivations, sacrifices, and challenges: Black parents' decisions to home school. *Urban Review*, 41, 369-389. <https://doi.org/10.1007/s11256-008-0114-x>
- Forlin, C., & Chambers, D. (2023) Is a whole school approach to inclusion really meeting the needs of all learners? Home-schooling parents' perceptions. *Education Sciences*, 13(6), 1-12. <https://doi.org/10.3390/educsci13060571>
- Gargiulo, R. M. (2004). *Special education in contemporary society an introduction to exceptionality*. Thomson Wadsworth.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge University Press.
- Graungaard, A. H., & Skov, L. (2007). Why do we need a diagnosis? A qualitative study of parents' experiences, coping and needs, when the newborn child is severely disabled. *Child: Care, Health and Development*, 33(3), 296-307. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2006.00666.x>
- Greenway, C. W., & Eaton-Thomas, K. (2020) Parent experiences of home-schooling children with special educational needs or disabilities during the coronavirus pandemic. *British Journal of Special Education*, 47(4), 510-535. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12341>
- Hackett, P. M. W., & Schwarzenbach, B. (2016). Ethnographic cavcats. In P. M. W. Hackett (Ed.), *Qualitative research methods in consumer psychology: Ethnography and culture* (pp. 53-66). Routledge.
- Harding, T., & Farrell, A. (2003). Home schooling and legislated education. *Australia and New Zealand Journal of Law and Education*, 8(1), 125-133.
- Hardman, M. L., Drew, C. J., & Egan, M. W. (2017). *Human exceptionality: School, community, and family*. Pearson/Allyn and Bacon.
- Helton J. J. (2011). Children with behavioral, non-behavioral, and multiple disabilities, and the risk of out-of-home placement disruption. *Child Abuse and Neglect*, 35(11), 956-964. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.06.004>
- Isenberg, J. (2007). What have we learned about home schooling? *Peabody Journal Of Education*, 82(2-3), 387-409. <https://doi.org/10.1080/01619560701312996>
- Işık, E. (2019). *Evde eğitime ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri*. [Yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Jameson, J. M. (2005). *Instructor's resource manual and test bank for hardman, drew and egan human exceptionality school, community and family*. Allyn and Bacon.
- Karadağ, G. (2009). Engelli çocuğa sahip annelerin yaşadıkları güçlükler ile aileden algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(4), 315-322.
- Karasar, N. (2003). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kizir, M., & Çifci Tekinarslan, İ. (2018). Ağır ve çoklu yetersizliği (AÇYE) olan çocuk annelerinin yaşadıkları sorunların ve sorunlarla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 233-256. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.321683>
- McDonnell, L. M., McLaughlin, M. J., & Morrison, P. (1997). *Educating one and all: Students with disabilities and standards based reform*. National Academy Press.

- McIntyre, L., Kraemer, B. R., Blacher, J., & Simmerman, S. (2004). Quality of life for young adults with severe intellectual disability: Mothers' thoughts and reflections. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 29(2), 131-146.
- MEB (2010). Evde ve hastanede eğitim hizmetleri yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 2629 (73).
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Mooney, L.R. (2011). *Inclusive education for students with severe disabilities: Illuminating the issues, graduate division of educational research*. Calgary.
- Neuman, A., & Guterman, O. (2017). What are we educating towards? Socialization, acculturation, and individualization as reflected in home education. *Educational Studies*, 43(3), 265-281. <https://doi.org/10.1080/03055698.2016.1273763>
- Olsson, I., & Roll-Pettersson, L. (2012). No no, you cannot say that! Perceptions and experiences of parents of preschool children with intellectual disabilities in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*, 27(1), 69-80. <https://doi.org/10.1080/08856257.2011.640486>
- Pletsch, M. (2015). Multiple disabilities: Teacher training and teaching-learning processes. *Cadernos De Pesquisa*, 45(155), 11-27. <http://dx.doi.org/10.1590/198053142862>
- Redmond, B., & Richardson, V. (2003). Just getting on with it: Exploring the service needs of mothers who care for young children with severe/profound and life-threatening intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 16(3), 205-218. <https://doi.org/10.1046/j.1468-3148.2003.00165.x>
- Rothermel, P. (2004). Home-education: Comparison of home-and school-educated children on PIPS baseline assessments. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 273-299.
- Seligman, M., & Darling, R. B. (2017). *Ordinary families, special children: A systems approach to childhood disability*. Guilford Publications.
- Sloper, P., & Turner, S. (1992). Service needs of families of children with severe physical disability. *Child: Care, Health and Development*, 18(5), 259-282. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.1992.tb00359.x>
- Smith, D. D. (2007). *Introduction to special education: Making a difference*. Pearson.
- Smith, S. J., Burdette, P. J., Cheatham, G. A. & Harvey, S. P. (2016). Parental role and support for online learning of students with disabilities: A paradigm shift. *Journal of Special Education Leadership*, 29(2), 101-112. <https://www.learntechlib.org/p/192624/>
- Snell, M. E., Chen, L., & Hoover, K. (2006). Teaching augmentative and alternative communication to students with severe disabilities: a review of intervention research 1997-2003. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 31(3), 203-214. <https://doi.org/10.1177/154079690603100301>
- Sterbova, D., & Kdlacek, M. (2014). Deaf-blindness: Voices of mothers concerning leisure-time physical activity and coping with disability. *Acta Gymnica*, 44(4), 193-201. <https://doi.org/10.5507/ag.2014.020>
- Susam, B., Bridge, E. N., & Şahin, F. (2018). Sağlık durumları nedeniyle okula devam edemeyen öğrencilerin evde eğitimine ilişkin veli görüşleri. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 15-22.
- Susam, B., Demir, M. K., & Şahin, Ç. (2019). Evde eğitim uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Education, Theory and Practical Research*, 5(2), 163-171.
- Şafak, P. (2012). *Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitimi*. Vize Yayıncılık.
- Şafak, P. (2018). Çoklu yetersizliği olan öğrenciler. A. Cavkaytar & D. Tekin Ersan (Eds.). *Özel eğitim ve kaynaştırma*. Eğiten Kitap.
- Şen, E. (2004). *Engelli çocuğu olan ailelerin yaşadığı güçlükler* [Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Tadema, A. C., & Vlaskamp, C. (2010). The time and effort in taking care for children with profound intellectual and multiple disabilities: A study on care load and support. *British Journal of Learning Disabilities*, 38(1), 41-48. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3156.2009.00561.x>
- Taşdemir, M., & Bulut, A. S. (2015). Ev okulu uygulaması üzerine bir durum çalışması: Kuram ve özel eğitimde uygulama. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 6(19), 138-157.

- Turnbull, A. P., & Turnbull, H. R. (1997). *Families, professionals, and exceptionally: A special partnership*. Pearson/Merrill-Prentice Hall.
- Turnbull, H. R., Turnbull, A. P., Shank, M., Smith, S., & Leal, D. (2004). *Exceptional lives: Special education in today's school*. Merrill Prentice Hall.
- Wang, P., & Michaels, C. A. (2010). Chinese families of children with severe disabilities: Family needs and available Support. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 34(2), 21-32. <https://doi.org/10.2511/rpsd.34.2.21>
- Webb, J. (1990) *Children learning at home*. Falmer Press.
- Westling, D. L., & Fox, F. Y. (2009). *Teaching students with severe disabilities*. Pearson Merrill/Prentice Hall Publishers.
- Yates, A. (2012), *Supporting parents of young children with severe disabilities: An action research study* [Doctoral dissertation]. Fielding Graduate University.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. S., & Akçamete, G. (2014). Çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin erken çocukluk özel eğitimi hizmetleri sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(1), 74-89. <https://doi.org/10.30703/cije.321336>
- Yıldırım, N., Talas, S., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., Çetin, K., Acet, Ö., Pelitli, Ü., & Çaylak, M. (2015). Evde eğitim alan öğrencilerin eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi (Tokat ili örneği). *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-52.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

This study aims to examine the experiences and evaluations of parents regarding the home education process for children with severe and multiple disabilities. Education is a fundamental right, and all individuals, regardless of disability type or severity should have equal access to educational opportunities (Aron & Loprest, 2012). Participation in formal education is significant for individuals with special needs as it promotes educational equity (Ainscow, 2020). However, children with severe and multiple disabilities who are unable to attend formal schooling due to health or functional challenges are provided with home education services (Isenberg, 2007; Pletsch, 2015), which aim to meet their academic and developmental needs (Ersoy & Tuğral, 2020). In this context, the home environment is adapted to resemble a school setting, and instructional content is individualized to support specific developmental areas (Arora, 2006; Atbaşı & Pürsün, 2021; MEB, 2010). The process involves students, teachers, and parents as active participants (Harding & Farrell, 2003), with parents playing a critical role (Fields-Smith & Williams, 2009). Nevertheless, lacking pedagogical knowledge and limited resource access can hinder effective implementation (Greenway & Eaton-Thomas, 2020). Children with severe and multiple disabilities typically experience a combination of intellectual, physical, sensory, and health-related impairments (Westling & Fox, 2009; Smith, 2007), and require comprehensive support in communication, motor skills, and academic development (Bahçivancıoğlu-Yazıcı & Akçin, 2014). Their education must be systematic and focused on enhancing independence (Snell et al., 2006; Şafak, 2012). Although home education aligns with the least restrictive environment principle (Turnbull et al., 2004), concerns remain about reduced peer interaction and its effects on social skills (Arora, 2003; Neuman & Guterman, 2017). While prior studies address various family challenges (Graungaard & Skov, 2007; Eldeniz Çetin & Sönmez, 2018), research in the Turkish context remains limited, highlighting the importance and contribution of this study.

2. METHOD

This study employed a qualitative research design, specifically a case study approach, which enables an in-depth analysis of a particular phenomenon within its natural context using multiple data sources (Creswell, 2007; Gerring, 2007; Yıldırım & Şimşek, 2005). Data were collected through semi-structured interviews, a flexible technique allowing for open-ended questions and in-depth exploration of participant experiences (Büyüköztürk et al., 2009; Karasar, 2003). Interview questions were developed based on relevant literature and expert opinions, ensuring clarity, openness, and alignment with research objectives (Yıldırım & Şimşek, 2005). Participants were selected using criterion sampling, a purposive sampling method, based on two criteria: being a parent of a child with severe and multiple disabilities and the child's participation in home education (Büyüköztürk et al., 2009; Ekiz, 2003). The sample consisted of nine parents from Istanbul and Bartın. Due to the low prevalence of children with such disabilities receiving home education (Bauman, 2002; Hardman et al., 2017; McDonnell et al., 1997; Seligman & Darling, 2007), participant access was limited. However, in qualitative research, data richness is prioritized over sample size (Hackett & Schwarzenbach, 2016). Before the interviews, participants were informed about the study's purpose, data usage, and confidentiality. Interviews, lasting 25-40 minutes, were conducted in private spaces within special education institutions. Data were analyzed using descriptive analysis, organizing responses under pre-defined themes without altering the original content (Yıldırım & Şimşek, 2005). For reliability, two experts independently coded interview transcripts, and inter-coder agreement was calculated using Miles and Huberman's (1994) formula, resulting in 92% reliability. Direct quotations were included to enhance validity, and participant confirmation ensured the accuracy of the recorded responses.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

This study investigated the perspectives of nine parents of children with severe and multiple disabilities regarding the home education process. Parents reported that they primarily received information about home education from school administrators, followed by teachers, families in similar situations, Guidance and Research Centers, their immediate social circles, and online sources. They most frequently emphasized their right to continuous home education due to their children's inability to attend formal schooling. Additional perceived rights included access to educational materials provided by the state, positive discrimination, adequate instructional time, and the constitutional right to education. Regarding the quality of education, parents emphasized the need for content tailored to their children's needs, sufficient use of instructional materials, comprehensive content, acquisition of new skills, extended lesson durations, and teacher competence. Their responsibilities included preparing and organizing the learning environment, providing educational materials, meeting the child's basic needs before lessons, managing medical equipment and medication, and ensuring the child's physical comfort during instruction. Regarding collaboration, parents noted active communication with teachers on planning lesson times, adjusting content to the child's needs, reporting health-related absences, monitoring assignments, and sharing feedback about the child's development and Individualized Education Plan (IEP). Parents recommended extending lesson durations, providing material support, simplifying application procedures, implementing supervision mechanisms, and involving multiple teachers to improve home education services. This study is limited to the views of nine parents and reflects their experiences, challenges, and suggestions regarding home education. Based on the findings, it is recommended that parent awareness be increased through training, meetings, and seminars, responsible personnel be assigned to support families, and educational authorities enhance monitoring. Future research could compare experiences by parent gender and disability types or use mixed methods with larger samples.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 08.01.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020-SBB-0323

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırmacılar araştırmaya eşit oranda katkı sunmuştur.

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, ebeveyn görüşmelerinin gerçekleştirilmesi, veri analizi, İngilizce özet ve genişletilmiş özet, giriş, yöntem, bulgular ve tartışma bölümlerinin yazılması, raporlaştırma.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, danışmanlık, tablo düzenlemeleri, makalenin genel düzenlemeleri, raporlaştırma.

Yazar 3: Araştırmanın tasarlanması, danışmanlık, güvenirlik hesaplamaları, makalenin genel düzenlemeleri.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırma kapsamında herhangi bir kişi veya kurum ile finansal veya kişisel yönden bağlantı kurulmamıştır. Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.